

Arbeiderpartiet sitt samepolitiske program 2017 -2021

INNLEDNING

Sametinget er det representative organet av og for samene i Norge som skal styrke samenes politiske stilling og fremme samenes rettigheter og interesser. Vårt overordnede mål er et sterkt Sameting med tillit hos det samiske folket og i befolkningen forøvrig.

ILO-konvensjonen nr. 169 art. 7 fastslår urfolks rett til å vedta sine egne prioriteringer og kontrollere sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Dette er sammenfallende med formuleringen om retten til selvbestemmelse slik den kommer til uttrykk i felles art. 1 i FN-konvensjonene om henholdsvis sivile og politiske rettigheter, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. For å oppnå dette vil vi arbeide for gjennomføring av samisk selvbestemmelse i samsvar med internasjonalt anerkjente normer for urfolks rett til selvbestemmelse. Dette for å sikre at utviklingen av det samiske samfunn skjer i samsvar med samenes egne behov, verdier og prioriteringer.

Arbeiderpartiets visjon

er at vi skal bygge, utvikle og omstille samfunnet for fremtiden. Vi vil arbeide med å legge forholdene til rette for at samer kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Det samepolitiske arbeidet i Arbeiderpartiet har som mål å arbeide for å virkeliggjøre et samfunn der de sosialdemokratiske verdiene solidaritet og likeverd mellom menneskene skal være bærebjelkene. Arbeidet skal bidra til at Arbeiderpartiet fortsatt skal være den ledende kraft i det samepolitiske arbeidet i Norge.

Arbeiderpartiet vil jobbe for et inkluderende samisk samfunn, der den enkelte skal kunne leve det livet man ønsker. Arbeiderpartiet vil fremme likeverd og likestilling mellom kjønnene. Alle skal ha samme muligheten til åpent leve ut sin kjærlighet og seksualitet basert på likeverd og samtykke.

SAMISK SPRÅK

Ambisjon

Flere får mulighet til å bruke de samiske språkene aktivt.

Prinsipp

Samiske språk skal bevares, utvikles og videreføres til kommende generasjoner. Samisk språkopplæring og kulturformidling synliggjøres, utvikles og fornyes i takt med øvrig samfunnsutvikling.

Arbeiderpartiet vil:

- arbeide for en vitalisering av samiske språk, spesielt i sørsamisk og lulesamisk områder.
- prioritere sør- og lulesamisk som arbeidsspråk i institusjoner i disse områdene, samt arbeide for at Nord universitetet får rammevilkår for å ivareta sitt ansvar for disse to språkene.
- at alle elevene i samiske områder kan få undervisning i samisk istedenfor sidemål.
- gjennomføre pilotprosjekter for å gi samisk undervisning til flere elever utenfor forvaltningsområde.
- ha full valgfrihet av samisk som opplæringspråk og samisk som språkfag.
- ha reell valgfrihet i valg av samisk som opplæringspråk og samisk som språkfag i grunnopplæringa i det samiske forvaltningsområde.
- sikre utdanning av flere lærere med samisk språk i fagkretsen.

- finne praktiske ordninger for at opptakskravene ikke er til hinder for rekruttering til høyere samisk utdanning.
- øke rekrutteringen av samisktalende til tolkeutdanning på høyere utdanningsnivå.
- at kommunene må få dekket de reelle utgiftene til den tospråklige forvaltningen og undervisningen i samiske språk.
- ha flere språksentre for å styrke samiske språk og lokale dialekter.
- vil utvikle og sikre samiske språk gjennom media (radio, mobil, tv, internett og sosiale medier).
- at mer internasjonal barnelitteratur og filmer skal oversettes til samiske språk.
- at samiske språk skal brukes i forvaltningen i hele Norge.
- vi skal videreføre kampanjen Snakk Samisk til Meg! Og dette skal være ungdomsstyrt.

BARNEHAGE, OPPLÆRING, FORSKNING OG KUNNSKAP

Ambisjon

En helhetlig opplæring på og i samisk fra barnehage til universitet.

Prinsipp

Det må legges vekt på gode fellesskapsløsninger innen samisk barnehage tilbud og utdanning. Det må være tilgjengelige læremidler også digitale på alle samiske språk.

Innenfor barnehage vil Arbeiderpartiet:

- sikre samiske barn lovfestet rett til samisk barnehage tilbud.
- vil sikre at barn som har flere samiske hjemmespråk får opplæring i disse.
- satse på språkopplæring av ansatte i barnehagen, og flere samisktalende barnehagelærere.

Innenfor opplæring vil Arbeiderpartiet:

- styrke og utvikle samiske utdanningsinstitusjoner.
- gi en lovfestet rett til deltakelse på språk og kultursamlinger som en del av fjernundervisningstilbudet.
- bedre informasjonen om rett til opplæring i og på samisk uavhengig av bosted.
- utvikle andre utdanningsenheter til å bli et verktøy for å nå mål om kompetanseheving i samiske språk.
- styrke og utvikle de samiske videregående skoler som statlige skoler, samt bygge en fullverdig samisk videregående skole og reindriftsskole med utviklingsmuligheter.
- styrke og utvikle sameskolene i Hattfjelldal, Snåsa og Målselv.
- gjennomføre et lærermiddelløft med spesielt fokus på utvikling av digitale læremidler på samiske språk.
- styrke en opplæring i samisk språk som bygger på tospråklighetspedagogikk.
- jobbe for at alle kan få samisk andrespråkopplæring av høy kvalitet i grunnopplæringa.
- sikre at lærere på alle trinn gis innsikt i samisk historie og samfunnsliv.
- bruke naturen som pedagogisk verktøy.
- at timetallsfordelingen må gi rom for samisk som undervisningsfag innenfor ordinær undervisning.
- arbeide for ettergivelse av studielån for lærere som jobber i samiskforvaltningsområder.
- at det må iverksettes tiltak og undervisningen må organiseres slik at elevene ikke velger bort samisk som fag, ved overgangen mellom trinn i grunnopplæringen. Dette må gjelde hele utdanningsløpet. (grunnskole og grunnopplæring)

- styrke og utvikle Sámi dáiddaskuvla – samisk kunstscole for å sikre økonomiske rammevilkår og rekruttering til skolen (2-årig skole i kunstfag).

Innenfor høyere utdanning og forskning vil Arbeiderpartiet:

- sikre at Samisk høyskole videreutvikles som egen samisk institusjon for høyere utdanning, med mål om å bli et Arktisk urfolksuniversitet.
- gi Sami høyskole mulighet til å tilby praktisk pedagogisk utdanning innen flere fagområder.
- ha flere stipendiatstillinger i sør- og lulesamisk ved Nord Universitet.
- utvikle universitetene særlig Norges Arktiske universitet og Nord universitet til å innta en sterkere rolle i det samiske samfunnet for å sikre den kompetansen den samiske folk trenger.
- utvide det desentraliserte tilbudet i samisk høyere utdanning.
- at tradisjonell kunnskap vektlegges i utdannings- og forskningssammenheng.
- ha en mer næringsrettet forskning rettet mot samiske næringer.
- styrke urfolksperspektivet i nordområdeforskning.

KULTUR

Ambisjon

Samisk kulturliv skal være variert og tilgjengelig for alle.

Prinsipp

Arbeiderpartiet vil være en pådriver for å styrke kultursatsingen i det samiske samfunn, og bidra til å støtte kulturaktiviteter og sikre den samiske kulturarven.

Arbeiderpartiet vil:

- følge opp Sametingets vedtatte prioriteringer over samiske kulturbygg i følgende rekkefølge Saemien Sijte, Beaivváš Sámi Našunálateáhter og Nasjonalt Samisk kunstmuseum.
- at samisk barneteater må styrkes og sikres med samisk fagkompetanse og tilstrekkelige ressurser.
- sikre våre samiske festivaler og kulturinstitusjoner gode rammebetingelser.
- at samiske museum får finansieringsvilkår som sikrer samme utviklingsmuligheter som norske. Det er viktig at samiske museum gis muligheter å samle, bevare, forske på og stille ut kunstverk eller andre gjenstander som har vitenskapelig, naturhistorisk eller kulturhistorisk interesse for den samiske befolkningen.
- at kulturskolene må ha et samisk innhold for alle elever, og et tilbud til samiske elever i grunnopplæringa.
- satse lokalt gjennom samarbeid med de etablerte idrettslagene, regionalt gjennom kretssystemet, nasjonalt og internasjonalt gjennom Samisk Idrettsforbund.
- støtte opp om AWG deltagelse og sikre deltagelse fra alle samiske områdene.
- styrke satsingen på samiske medier, samiske forlag og filmproduksjon.
- Støtte opp om kommunenes initiativ for etablering av et nasjonalparksenter i tilknytning Anarjohka nasjonalpark.
- vurdere nytt bygg til Saviomuseet, ses i sammenheng med fremtidige prioriteringer.
- sikre videreføring av samisk barneteater i Tana kommune.
- stimulere til samisk kulturell og språklige arenaer i områdene der samer er lite synlig.
- bevare sjøsamisk kultur gjennom målrettet bruk av virkemiddel.

Duodji – kunst, yrke og kultur

Ambisjon

Duodji, basert på tradisjonell kunnskap, skal sikre kulturuttrykk, samiske klær og bruksgjenstander for fremtiden.

Prinsipp

Videreutvikle Duodjiavtalen med fokus på nyskaping og økt verdiskaping.

Arbeiderpartiet vil:

- øremerke midler til flere duodjiveiledere.
- rekruttere flere til lærlingeordningen.
- støtte opp om felles merkevareetablering og salg.
- sikre duodji gjennom desentralisert utdanning og som verneverdig fag.
- støtte opp om forsknings- og utviklingstiltak som bidrar til innovasjon og økt lønnsomhet.

NÆRING

Ambisjon

Være en pådriver for nye arbeidsplasser og befolkningsvekst i de samiske lokalsamfunnene.

Prinsipp

Gjennom Sametingets næringspolitikk vil vi sikre at det materielle grunnlaget for samiske samfunn består og utvikles. Vi vil bygge på de kultur og naturgitte fortrinnene vi har.

Vår næringspolitikk er å legge til rette for nyskaping gjennom kombinasjoner mellom nye næringer og små og store enheter. Samfunnsøkonomisk vekst, verdiskaping og lønnsomhet i utnyttelsen av ressurser skal måles i skapte arbeidsplasser og lokale ringvirkninger.

Arbeiderpartiet vil:

- stimulerer næringsutvikling med grunnlag og utgangspunkt i samisk kultur og næringsgrunnlag.
- arbeide for at de etablerte næringshager i de samiske områder får økt støtte om de satser på utvikling og stimulering av næringer som har bakgrunn i samisk kultur og næringsgrunnlag.
- der næringshager ikke eksisterer vil vi arbeide for etablering av samiske næringshager for å stimulere til økt næringsutvikling.
- dreie næringsmiddelbruken fra enkeltprosjektstøtte til næringsprogrammer.
- sikre at bedrifter tilføres kunnskap slik at samiske produkter tilføres merverdi gjennom utvikling av produkt og marked.
- videreutvikle samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge og andre aktører innen entrepenørskap og innovasjon og styrke samisk kompetanse i Innovasjon Norge.
- styrke samarbeidet med regionale myndigheter om infrastrukturtiltak.
- øke lokal matproduksjon.
- sikre rekruttering til primærnæringene gjennom målrettede tiltak.
- opprette Innovasjon Sapmi for å tilføre risikovillig kapital til Sapmi.
- bedre inntektsutvikling i primærnæringene.
- redusere rovvilttapene i reindrift og andre beitenæringer.
- igangsette et fellespolitisk, sektorovergripende samarbeid for kunnskap om natur, rovvilt, klima, rein og reindrift.
- jobbe for å kartlegge inngrep gjort i reinbeiteland og utarbeide en oversikt over inngrepenes omfang og konsekvenser. SRU2 intensjonene i utredningen knyttet til rettigheter og arealer.

- samarbeide med FEFO/Statskog og andre grunneiere om utvikling av innlandsfiske som næring, samt arbeide for endringer i lover og forskrifter som er til hinder for utvikling av denne næringen.
- gi løft for kulturnæringene.
- arbeide for nytt elvesamisk senter Joddu i Tana.

Reindrift

Ambisjon

En fremtidsrettet reindriftnæring med økt verdiskaping i form av inntekter og sysselsetting.

Prinsipp

Arbeiderpartiets politikk skal legge til rette for at reindriften har tilstrekkelige arealer, menneskelige ressurser og andre rammebetingelser for å sikre en bærekraftig reindriftssamisk næring også i uoverskuelig fremtid.

Arbeiderpartiet vil:

- at reindriftsforvaltningen tar et ansvar for å bygge opp kunnskap om sikring av reindriften arealer.
- styrke reinbeitedistriktene/siidaene/sijtene kunnskap og kompetanse om forvaltning gjennom økte bevilgninger over Reindriftsavtalen.
- styrke satsingen på programmer for lokalmatprodusenter og småbedrifter og legge til rette for at samisk kultur blir en viktig del av produksjon og markedsføring.
- sikre en lønnsutvikling i reindriftnæringen minst på linje med andre grupper og tette inntektsgapet.
- vurdere El-sertifikatordningens innvirkning og betydning for reindriften.
- intensivere arbeidet med ratifisering av Norsk-Svensk Reinbeitekonvensjon.
- at Reindriftsloven skal ha en helhetlig revidering, herunder gjennomgang av reindriften kollektive erstatningsansvar.
- sikre muligheten til fremtidige generasjoners rett til reinmerke.
- tilrettelegge for flere mobile slakterier.
- sikre økonomisk bærekraftighet med en kostnadsreduksjon i avgifter.
- sikre beitebruken ved en forsvarlig rovviltforvaltning.
- sikre at reindriftnæringa får tilgang til gode dyrevelferdsordninger (dyrehelse) på lik linje med andre matprodusenter (sau og kyr).

Fiskeri og havbruk

Ambisjon

Ressursene i havet tilhører fellesskapet og skal utnyttes på en økologisk bærekraftig måte, slik at det skapes arbeidsplasser og verdier for en sterk bosetting langs kysten og i fjordene.

Prinsipp

Fjordene er viktige oppvekstområder for fisk, derfor må forbudet mot båter over 15 meter til å fiske innenfor fjordlinjene håndheves strengt. Ingen generelle dispensasjoner innvilges.

Forvaltningen av ressursene i havet skal ha målsetting om å utvikle sterke bestander og høstingsmetoder som gir best mulig langtidsutbytte.

Utnyttelse av ressursene skal bidra til bosetting langs kysten og i fjordene, og sikre sjøsamenes rett til fiske, politisk og juridiske.

Sjølaksefisket som næring, tradisjonsbærer og identitetsskaper må ha eksistensgrunnlag og en naturlig plass i forvaltningen.

De samfunn som berøres av havbruksvirksomhet skal ha kompensasjon for miljømessige ulemper og arealbindinger.

Arbeiderpartiet vil:

- kreve at trålkonsesjoner med leveringsplikt, fysisk lander fisken til de tilgodesette steder. Hvis dette ikke følges opp skal trålkvoten trekkes inn slik at andre fartøygrupper kan overta kvoten med leveringsforpliktelsene.
- arbeide videre med sikte på fleksibilitet, -og alternative fangstmetoder og fartøybruk for dagens trålkonsesjoner.
- sikre og etablere leveringsmuligheter i fjordene og økt krav om at trålerkvotene må levere fisken fersk.
- sikre at den nå lovbestemte retten til fiske for alle som bor i sjøsamiske områder blir fulgt opp med tilstrekkelig avsetning av fisk, slik at de som ønsker å etablere seg som fiskere kan gjøre det og ha en rimelig inntekt.
- at rammebetingelsene i fiskeriene må være forutsigbare, derfor må det ikke tillates å flytte kvoter fra mindre til større fartøygrupper. (bort-oppover i flåtegruppene)
- at det ved tildeling av konsesjoner vektlegges aktørenes vilje og evne til å skape positive lokale ringvirkninger.
- prioritere at en større del av verdiskapingen innenfor fiskeriene og havbruksnæringen må skje lokalt.
- arbeide mot ytterligere reduksjoner i fisketidene for sjølaksefisket.
- jobbe for at en større del av fiskeriforvaltningen flyttes til området som er definert som sjøsamisk.
- hindre privatisering av rettighetene til å høste av felleskapets ressurser.
- slå fast at befolkningen i krabbeområdene har en rett til å utnytte denne ressursen i sine nærfarvann. Nærhet gir denne retten.
- fjerne ned nedre lengdegrensen for fartøy i kongekrabbefisket.
- stille strengere krav til tiltak som hindrer rømning fra oppdrettsanlegg, forurensing av fjord- og havområder samt spredning av lakselus.
- at oppdrett må sees i sammenheng med fiskeriene.
- evaluere villaksforvaltningen i forhold til samiske og andre utkantinteresser.
- at forskningen på bestander og økologi i fjordene, langs kysten og i havområdene får økt fokus.

Jordbruk

Ambisjon

Jordbruk i samiske områder skal gi grunnlag for bosetting og verdiskaping gjennom lokal merkevarebygging.

Prinsipp

Bærekraftig og variert struktur i jordbruket i samiske områder med tilrettelagt infrastruktur og driftsgrunnlag.

Arbeiderpartiet vil:

- sikre at lovverket ivaretar tradisjonelle driftsmønstre.
- videreutvikle jordbruksavtalen med fokus på arktisk landbruk, med egne tiltakssoner.
- sikre matjord for fremtidens produksjon.
- videreføre ordningen med konfliktforebyggende tiltak finansiert over jordbruks- og reindriftsavtalen.

- støtte arbeidet med lokal mat og merkevarebygging.
- sikre et godt generasjonsskifte i jordbruket høy prioritet.
- gi ungdom mulighet for praksis-/lærlingeplass på gårdene.
- stimulere til økt fornyelse av bygningsmassen og økt produksjon av kjøtt og melk.
- legge til rette for nyetableringer innenfor landbruket.
- arbeide for fortsatt statlig finansiering av interkommunale skadefellingslag for rovvilt.
- arbeide for at mindre gårdsbruk får økte melkekvoter ved generasjonsskifte.
- gjennomføre ordningene med støtte til driftsutbygging og tilleggsnæring i landbruk og reindrift ved generasjonsskifte.
- stimulere til økt utmarksbeite og kjøttproduksjon.

Utmarksbruk

Prinsipp

Utmarks og bruk av denne er viktig for alle i Finnmark. Naturen er viktig for å kunne høste av og til rekreasjon.

Arbeiderpartiet vil:

- ha fornuftig og bærekraftig bruk av naturen og utmarka, slik at også kommende generasjoner kan nyte godt av vår rike og vakre natur.
- at de mange næringer som er knyttet til naturen, er viktig å ta vare på.
- jobbe for gode vilkår for småskalaproduksjon.
- sikre et godt og trygt løypenett, gjennom bedre merking, for både sommer- og vinterløyper
- ivareta tradisjonelle næringer som jakt og fiske.
- høste av naturressurser.
- sikre et godt, trygt og tradisjonelt friluftsliv for barn og funksjonshemmede. Det kan f.eks. innbefatte tilrettelagte fiskeplasser og gapahuker.
- jobbe for merkede turstier, med historisk informasjon tilgjengelig.
- at Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark må tildeles tilstrekkelige ressurser, slik at rettighetsavklaringen kan skje på en måte som sikrer full rettssikkerhet.
- arbeide for at det i sameloven slås fast at tradisjonell bruk av naturgodene er et viktig kulturelt fundament for alle samer.
- at det igangsette et fellespolitisk, sektorovergripende samarbeid for kunnskap om natur, rovvilt, klima, rein og reindrift.
- arbeide for å få igangsatt kartlegging og annerkjennelse av samiske rettigheter sør om Finnmark samt organisere fremtidig utmarksforvaltning.

Areal og miljø

Ambisjon

Naturressurser og arealer må forvaltes i et evighetsperspektiv slik at kommende generasjoner også kan høste av fellesskapets ressurser.

Prinsipp

I samisk forståelse er land, vann og sjø ressursområder hvor man har høstet for å kunne overleve og skape små og store samfunn. Dette er naturgrunnlaget for samisk språk, kultur, identitet og samfunnsliv.

Kollektive rettigheter er viktig innenfor den samiske befolkningen. Fellesskap og familie er en av grunnsteinene innenfor vår kultur.

Arbeiderpartiet vil:

- jobbe for at samiske interesser får større innflytelse i klimaarbeidet, da klimaendringene berører spesielt primærnæringene og samisk samfunn.
- at tradisjonell kunnskap i de naturbaserte næringene må få en større plass i politikktutforming.
- ingen ytterligere vern av arealer og ressursområder uten lokalt samtykke.
- jobbe for at ressurs- og energiutvinning styrker samisk kultur, samfunnsliv og bidrar til en positiv utvikling for fellesskapet.
- hvis petroleumsvirksomhet eller eventuelle utslipp går utover eksisterende eller fremtidig næringsvirksomhet, fiskeri, bosetting eller vil gjøre skade på økosystemet, så vil vi verne de havområdene som berøres.
- arbeide for å få igangsatt kartlegging og anerkjennelse av samiske rettigheter sør om Finnmark samt organisere fremtidig utmarksforvaltning.
- sikre samisk deltakelse i beslutninger om areal- og ressursbruk i samiske områder også utenfor Finnmark.
- evaluere om statlig båndlagte områder (nasjonalparker/landscapsvernområder) har /er iht verneforskriftene og har dette vernet til det beste for samfunnet og lokalbefolkningen.
- utbedre barmarksløypene for å hindre at disse utvides, spesielt i våtmarksområder.
- utarbeide rammeverk for mineralnæringen som sikrer økonomiske ringvirkninger lokalt, forpliktelser for tilstedeværelse gjennom f.eks. ledelses- og innkjøpsfunksjoner, samt at samiske rettighetshavere og øvrige interesser involveres i beslutningsprosessene, innenfor rammen av ILO-konvensjon 169.
- sikre samisk deltakelse i beslutninger om areal- og ressursbruk i samiske områder også utenfor Finnmark.

Samisk opplevelsesnæring og kulturnæring

Ambisjon

Utvikle flere samiske kulturnæringer og opplevelsestilbud basert på samisk kultur og samiske matspesialiteter.

Prinsipp

Samene selv skal være i førersetet for å videreutvikle opplevelsesnæringen med forankring i samenes egen historie, kultur og bosetting. Dette for å sikre lokalt eierskap, flere arbeidsplasser og verdiskaping som kommer de samiske samfunnene til gode.

Arbeiderpartiet vil:

- styrke samiske reiselivsbedrifters konkurransevne.
- ha et mangfold av autentiske produkter med vekt på samisk kultur og natur.
- bidra til at bedriftene kan utvikle helårige reiselivstilbud og bedre vintertilbud.
- arbeide for å forenkle regelverk knyttet til matservering.
- stimulere til at samisk matkultur kan være en viktig del av samisk reiseliv.
- etablere støtteordninger for samarbeid og nettverk i samisk reiseliv.
- få på plass et system for sertifisering av næringen, og merking av produkter som en vesentlig del av å videreutvikle reiselivsnæringen. Merkevarerbygging bør være et mål for reiselivsnæringen, slik duodjiprodukter merkes ”Samiid Duodji”. Det samme må gjøres når det gjelder produkter fra primærnæringene i samiske områder.
- øke sikkerheten innenfor fisketurisme. Et av grepene må være å ha en såkalt ”kjentmann” med, som kan nyttiggjøre seg tradisjonelle kunnskaper i møtet med naturen.
- støtte opp om prosjektet Samisk Reiseliv og mener det er vesentlig å få i gang prosjektet sammen med godt etablerte aktører.

- øke kunnskapen om markedet for reiselivsaktørene.
- støtte opp om å videreføre nybrottsarbeid innen samisk reiseliv, i samarbeid med reiselivsaktørene.
- arbeide for å etablere infrastruktur som støtter opp om næringsutvikling i samiske områder.
- skape et bærekraftig turistfiske som gir lokale ringvirkninger, og som gjennom en lisensordning kan gi en bedre styring av næringen.
- motivere til utvikling av næringen, og det bør avsettes midler til formålet.
- tilrettelegge for ytterligere satsning på samisk turistnæring.
- ha gjeninnføring av 5 km reglene for turistfiske for utlendinger.

HELSE-, OMSORGS- OG SOSIALE TJENESTER

Ambisjon

Likeverdige og gode helse og omsorgstilbud.

Prinsipp

Kunnskap om samisk språk og kultur skal være en naturlig del av kompetansegrunnlaget til helse- og sosialpersonell. Forskningsbasert kunnskap om samers helse og levekår skal danne grunnlaget for tjenestetilbudet.

Arbeiderpartiet vil:

- jobbe for at samisktalende eldre får lese- og skrivehjelpstjenester som en del av det offentlige servicetilbudet.
- at heldøgns omsorgsplasser skal bygges på samisk kultur og språkbakgrunn.
- arbeide for å sikre at Samisk nasjonalt kompetansesenter (SANKS) som kompetanseenheter utvikles og gis rammer som sikrer at deres tjenester kommer hele den samiske befolkningen til gode, gjennom desentraliserte tilbud.
- at barnevernet skal ha flerkulturell kompetanse i utøvelse av barnevernsomsorg for samiske barn og ungdom uansett bosted, og jobbe fram et samisk barnas hus.
- sikre at barnekonvensjonens bestemmelser om barn av urfolk blir respektert.
- jobbe for at samisk språklige helse- og omsorgspersonell får videre- og etterutdanning innenfor sitt fagfelt.
- at samiske eldres språk- og kulturbakgrunn ivaretas på institusjonene.
- utarbeide en nasjonal oversikt over samisk språk og kulturkompetanse i primær- og spesialisthelsetjenesten, og styrke rekrutteringen av samisk helsepersonell.
- styrke og utvikle ambulering helsetjenester for den samiske befolkningen, samt utvikle bruken av telemedisin.
- arbeide for å styrke forebyggende arbeide mot vold i nære relasjoner og mottak for voldsutsatte.
- ha økt fokus på unge menn og psykisk helse spesielt innenfor primærnæringene.
- sikre oppfølging av barn og unge som har vært utsatt for overgrep.
- Støtte opp under det samiske LHBTI – arbeidet, blant annet ved å gjennomføre pedagogiske opplegg i barnehager og skoler.
- sikre tilstrekkelig FOU midler for økt kunnskap om helse- og levekårssituasjonen til den samiske befolkningen.
- jobbe for realisering av Samisk helsepark.
- sikre tolketjenester i primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

SAMISK BEFOLKNING

I byene

Ambisjon

Byer skal synliggjør samisk kultur som en naturlig del av sitt kulturelle mangfold.

Prinsipp

Sapmi skal ha et godt språk, utdanning og kulturtilbud i byene for den samiske befolkningen som bidrar til et levende og mangfoldig samisk samfunn.

Arbeiderpartiet vil:

- gjennom Samarbeidsavtaler med byer som Alta, Tromsø, Bodø, Trondheim og Oslo gis en styrket rolle og ansvar for utviklingen av samisk språk og kultur.
- styrke vern av kulturminner for synliggjøring av samisk historie.
- sikre samiske møteplasser i byene.
- styrke og samordne tilbudene til den samiske befolkningen innenfor spesialisthelsetjenesten med en målsetting om at de samiske pasientene, om ønskelig, kan få helsetjenester i et miljø med samisk språk og kulturkompetanse.
- gjennom prosjektmodeller se på hvordan man kan samlokalisere samisk helsekompetanse i primærhelsetjenesten, for eksempel gjennom å lage små siidaer (kontorfellesskap) med eksempelvis fastlege, psykolog, jordmor, helsesøster mm.
- bidra til at samisk stedsnavn stadfestes og skiltes der disse finnes.
- vurdere infoserter og andre pedagogiske opplegg for å oppfylle lærerplanens mål om samisk kultur og historie.

I distriktene

Ambisjon

Levende samiske lokalsamfunn.

Prinsipp

I de fleste kommunene er samene i minoritet, og kun i noen få kommuner er den samiske befolkningen i majoritet. Språk- og kulturpolitikken må tilpasses de ulike behov, som bevaring, utvikling og revitalisering av samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Arbeiderpartiet vil:

- gi mulighet for ansatte i offentlig forvaltning og innflyttere å ta kurs i samisk språk.
- bidra til å lage språkplan for skolene, for å sikre at samisktalende barn kan følge undervisning på samisk.
- tilrettelegge skrivekurs for de som kun behersker samisk muntlig.
- sikre at den tradisjonelle naturbruken får aksept i det norske lovverket og forvaltningen.

INTERNASJONAL SOLIDARITET

Ambisjon

Samfunnsutvikling på urfolks premisser.

Prinsipp

Urfolk selv setter i gang tiltak for samfunnsutviklingen i egne områder og lokalsamfunn i nordområdene. Dette for å sikre det materielle grunnlaget for sin kulturutøvelse.

Arbeiderpartiet vil:

at Sametinget i Norge deltar aktivt i samarbeidet med sametingene i de nordiske landene og samiske organisasjoner på russisk side.

- at sametingene fra de nordiske landene trekkes sterkere inn som samarbeidspartnere og som premissleverandør i arbeidet med urfolksarbeidet i Barentsregionen.
- jobbe for samisk representasjon i Nordisk råd.
- at Sametinget bør gå inn som partner i Nord-Norge kontoret i Brussel.
- etablere kontakt med urfolksgrupper og -organisasjoner med formål å støtte deres arbeid for menneskerettigheter, kulturvern.
- at etiske standarder må utvikles ved virksomheter og engasjementer som foregår i urfolksområder.
- at urfolk skal være egenrepresentert i FN.
- sikre den grenseoverskridende dimensjonen som en del av det samiske samfunnslivet.
- søke samarbeid med andre urfolk gjennom Arbeiderpartiets internasjonale nettverk.
- slutføre forhandlingene med Nordisk samekonvensjon.